

виходити з загальної норми ч. 2 ст. 309 ЦПК про те, що норми матеріального права вважаються порушеними або неправильно застосованими, якщо застосовано закон, який не поширюється на ці правовідносини, або не застосовано закон, який підлягав застосуванню. Неправильне застосування судом першої інстанції норм матеріального права можна вважати безумовною підставою для скасування рішення, якщо воно призвело до неправильних висновків по суті справи. При цьому суд апеляційної інстанції не вправі виходити за межі доводів апеляційної скарги, якщо неправильне застосування судом першої інстанції норм матеріального права призвело лише до зміни рішення.

Апеляційний суд ухвалює рішення про зміну рішення суду першої інстанції у випадку, якщо помилки у неправильно прийнятому рішенні можливо усунути без його скасування, не змінюючи суть рішення, і вони стосуються окремих його частин, зокрема у разі виправлення помилок суду першої інстанції щодо розміру суми, що підлягає стягненню, розподілу судових витрат тощо. Якщо помилки у такому рішенні стосуються фактичної сторони справи чи правового обґрунтування рішення, то їх усунення необхідно вважати також зміною рішення, тому апеляційний суд не повинен усувати такі помилки ухвалою із зазначенням про залишення рішення без змін з його уточненням чи доповненням.

Фактично, при зміні рішення головний висновок суду залишається незмінним — про задоволення позовних вимог чи відмову в позові. Змінюється лише мотивація рішення або зміст прав та обов'язків сторін, які витікають з такого висновку суду.

Чванкін С. А.

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»
голова Київського районного суду м. Одеси*

ДО ПИТАННЯ ПРО МОВУ, ЯКОЮ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

У відповідності до ст. 7 ЦПК України цивільне судочинство здійснюється державною мовою. Особи, які беруть участь у справі і не володіють або недостатньо володіють державною мовою, у порядку, встановленому цим Кодексом, мають право робити заяви, давати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною

мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача, в порядку, встановленому цим Кодексом. Судові документи складаються державною мовою.

Відповідно до ч 1 ст. 7 ЦПК України цивільне судочинство здійснюється державною мовою. У відповідності до ст. 12 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» судочинство і діловодство в судах України здійснюється державною мовою. Мова судочинства визначається також ст. 21 Закону України «Про мови в Україні».

Відповідно до Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 7 Цивільного процесуального кодексу України (справа про мову судочинства) визнання української мови як державної є складовою конституційного ладу держави нарівні з її територією, столицею, державними символами.

За правовою позицією Конституційного Суду України під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'язкового засобу спілкування у публічних сферах суспільного життя. До такої сфери належить діяльність органів судової влади.

Відповідно до статті 124 Конституції України Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції здійснюють правосуддя, яке стосується конституційного, адміністративного, господарського, кримінального та цивільного судочинства. Ці види судочинства є процесуальними формами правосуддя та охоплюють порядок звернення до суду, процедуру розгляду судом справи та ухвалення судового рішення.

Суди реалізують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян щодо використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють, відповідно до Конституції і законів України.

Таким чином, Основним Законом України закладено конституційні основи для використання української мови як мови судочинства та одночасно гарантовано рівність прав громадян у судовому процесі за мовною ознакою.

Державною мовою здійснюються ведення судового процесу, складання судових документів та інші процесуальні дії і відносини, що встановлюються між судом та іншими суб'єктами на всіх стадіях розгляду і вирішення адміністративних та цивільних справ.

Норми процесуального законодавства гарантують громадянам, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою,

право користуватися в судовому процесі їх рідною мовою або мовою, якою вони володіють (ч. 2 ст. 15 КАС України, ч. 2 ст. 7 ЦПК України).

У відповідності до ст. 12 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. У судах, поряд з державною, можуть використовуватися регіональні мови або мови меншин відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» в порядку, встановленому процесуальним законом. Використання в судочинстві регіональних мов або мов меншин гарантується державою та забезпечується за рахунок коштів Державного бюджету України.

У відповідності до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» положення Хартії застосовуються до мов таких національних меншин України: білоруської, болгарської, гагаузької, грецької, єврейської, кримськотатарської, молдавської, німецької, польської, російської, румунської, словацької та угорської. Термін «регіональні мови або мови меншин» означає мови, які: а) традиційно використовуються в межах певної території держави громадянами цієї держави, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення цієї держави; та б) відрізняються від офіційної мови (мов) цієї держави; він не включає діалекти офіційної мови (мов) держави або мови мігрантів.

Стаття 9 Хартії передбачає зобов'язання держав-учасниць щодо судової влади. Так, у відповідності до указаної статті «1. сторони зобов'язуються, стосовно тих судових округів, в яких чисельність мешканців, що вживають регіональні мови або мови меншин, виправдовує вжиття заходів, наведених нижче, відповідно до стану розвитку кожної з цих мов і за умови, що використання можливостей, які надаються цим пунктом, на думку судді, не перешкоджатиме належному відправленню правосуддя: а)...(кримінальне судочинство — нами не розглядається) б) у цивільному судочинстві: і) передбачити, щоб суди, на клопотання однієї зі сторін процесу, здійснювали провадження регіональними мовами або мовами меншин; і/або ii) якщо сторона має постати перед судом особисто, дозволяти їй користуватися своєю регіональною мовою або мовою її меншини без додаткових витрат; і/або iii) дозволяти подання документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин;

у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів; с) ... (*адміністративне судочинство — нами не розглядається*); d) вжити заходів для забезпечення застосування підпунктів і та і пунктів b та с вище, а також будь-якого необхідного використання послуг усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб. 2. Сторони зобов'язуються: а) не заперечувати дійсність юридичних документів, складених в межах держави, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини; або б) не заперечувати дійсність для сторін процесу юридичних документів, складених в межах країни, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини, а також передбачити можливість їхнього використання проти зацікавлених третіх сторін, які не вживають цих мов, якщо зміст документа повідомляється їм особою (особами), яка посилається на нього; або с) не заперечувати дійсність для сторін процесу юридичних документів, складених в межах країни, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини. 3. Сторони зобов'язуються забезпечити наявність складених регіональними мовами або мовами меншин найбільш важливих національних законодавчих актів і тих документів, які зокрема стосуються осіб, що вживають ці мови, якщо їх наявність не забезпечена іншим шляхом».

Не на всі з цих зобов'язань дала згоду Верховна Рада України. Так, у відповідності до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» в Україні застосовуються тільки наступні пункти: підпункти «a (iii)», «b (iii)», «с (iii)» пункту 1, підпункт «с» пункту 2 та пункт 3 статті 9, тобто (у цивільному судочинстві): дозволити подання документів і доказів регіональними мовами або мовами меншин, у разі необхідності із залученням усних і письмових перекладачів; забезпечити використання послуг усних і письмових перекладачів без додаткових витрат для зацікавлених осіб; не заперечувати дійсність для сторін процесу юридичних документів, складених в межах країни, виключно на тій підставі, що вони сформульовані регіональною мовою або мовою меншини; забезпечити наявність складених регіональними мовами або мовами меншин найбільш важливих національних законодавчих актів і тих документів, які зокрема стосуються осіб, що вживають ці мови, якщо їх наявність не забезпечена іншим шляхом.

Таким чином, як і раніше, судочинство здійснюється тільки українською мовою, тобто суддя веде справу та складає документи

на українській мові. Іншим учасникам процесу закон дозволяє говорити на кожній з мов нацменшин, що традиційно використовуються в межах певної території держави, і подавати в суд документи на ній. Якщо мову нацменшини в суді не розуміють, то відповідно процитованій ст. 12 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» має бути залучений перекладач за державний рахунок. Варто враховувати, що оплата послуг перекладача у цивільному процесі здійснюється за рахунок державних коштів лише у випадках розгляду справ окремого провадження, а також, у разі постановлення судом ухвали про залучення перекладача. У всіх інших випадках, оплату перекладача здійснює сторона цивільного процесу, яка користується послугами перекладача. Конкретної норми права, яка б регулювала дані правовідносини в українському законодавстві немає. Однак, як повідомили в ТУ Державної судової адміністрації України в Одеській області, якщо суд постановить ухвалу та залучить перекладача, необхідно враховувати Постанову Кабінету Міністрів України № 710 від 1 липня 1996 року («Про затвердження інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів»).

Голубева Н.Ю.,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВСТАНОВЛЕННЯ БАТЬКІВСТВА І МАТЕРИНСТВА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ШТУЧНИХ МЕТОДІВ РЕПРОДУКЦІЇ ЛЮДИНИ

Неспроможність мати власних дітей, велика проблема сучасних родин, що зумовлена загальним погіршенням репродуктивного здоров'я населення. За даними Української асоціації репродуктивної медицини (УАРМ), в Україні більше 1 млн. подружніх пар, які не можуть мати дітей. На рік в Україні здійснюється близько 7000 процедур екстракорпорального або штучного запліднення, 700 з яких провадиться за державний кошт. Менше 1% від загальної кількості, становлять випадки сурогатного материнства, коли еди-